

LEOPOLD CHMIELOWIEC

75 lat KOŁA BIALCZAN

11-12 września 1998 r.
Biała Podlaska

LEOPOLD CHMIELOWIEC

75 lat
KOŁA BIALCZAN

Biała Podlaska

Wydawca:

Regionalny Ośrodek Kultury
w Białej Podlaskiej

Wydano przy pomocy finansowej

Wydziału Kultury, Sportu i Turystyki
UW w Białej Podlaskiej

Regionalnego Ośrodka Kultury
w Białej Podlaskiej

REGIONALIA

VII Chm

105777

061.2 (438) A/Z "19"

VII E:TC

Skład i łamanie:

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
w Białej Podlaskiej

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 141736000003

Druk:

Drukarnia Regionalnego Ośrodka Kultury
21-500 Biała Podlaska, ul. Warszawska 12 f
zam. 77/98 1000

75 Lat Koła Białczan

Historia Koła Białczan jest ściśle związana z dawną kolonią akademicką Uniwersytetu Jagiellońskiego w Białej Podlaskiej - obecnym I Liceum Ogólnokształcącym imienia Józefa Ignacego Kraszewskiego.

Jego to znakomici wychowankowie, uczestnicy strajków szkolnych w latach 1902 i 1905 roku, których celem było przywrócenie nauczania religii w języku polskim, na I Zjeździe Wychowanków we wrześniu 1922 r. założyli Koło Białczan.

W Zjeździe wzięli udział wychowankowie Gimnazjum J.I. Kraszewskiego oraz wąska grupa wychowanków Gimnazjum Ogólnokształcącego im. Emilii Plater, które powstało w roku szkolnym 1919/1920 z wydzielenia ze wszystkich klas młodszych Gimnazjum J.I. Kraszewskiego dziewcząt i utworzeniu dla nich odrębnej szkoły żeńskiej pod nazwą: Państwowe Gimnazjum Żeńskie im. Emilii Plater.

Zadaniem Koła Białczan było między innymi niesienie pomocy młodzieży studiującej w Warszawie oraz utrzymywanie stałej więzi między wychowankami obu Gimnazjów Białskich.

Natomiast założone w semestrze jesienno-zimowym 1921/1922 Koło Akademików Ziemi Podlaskiej skupiało młodzież studiującą w Warszawie i obejmowało swoim zasięgiem akademików pochodzących z powiatów bialskiego, radzyńskiego, konstantynowskiego, włodawskiego.

Koło to miało na celu samopomoc koleżeńską, organizowanie życia towarzyskiego oraz utrzymywanie kontaktu z młodzieżą klas starszych szkół bialskich. Oba Koła przetrwały do wybuchu II wojny światowej.

Założycielami Koła Białczan i szczególnie aktywnymi członkami byli koledzy:

1. *Stanisław Pliszczyński* - notariusz, inicjator i współzałożyciel w 1922 r. Koła Białczan, projektodawca statutu i pierwszy prezes Koła, uczestnik trzech Zjazdów Koleżeńskich w latach 1922, 1928 i 1957.
2. *mjr Pacewski* - entuzjasta młodzieży, organizator imprez towarzyskich w Warszawie.

3. *Tadeusz Michałowski* - sędzia, później adwokat, jego mieszkanie na Pradze było zawsze otwarte dla studentów z Podlasia.
4. *Władysław Branicki* - adwokat, protektor studentów pochodzących z Białej, którzy mogli zawsze w jego mieszkaniu znaleźć nocleg i zjeść dobrą kolację.
5. *Józef Betley* - sędzia, współzałożyciel i wieloletni członek Zarządu Koła Białczan, uczestnik trzech kolejnych Zjazdów Koleżeńskich.
6. *Ignacy Piotrowski* - profesor zwyczajny Politechniki Warszawskiej, inicjator i współzałożyciel Koła Białczan, a następnie członek Zarządu do roku 1939, wielki entuzjasta Białej i jej szkoły, współorganizator i uczestnik trzech kolejnych Zjazdów Wychowanków. W domu profesora, na terenie warszawskich filtrów najczęściej odbywały się zebrania Zarządu Koła Białczan,
7. *Antoni Pawłowski* - inżynier, współzałożyciel i członek Zarządu Koła Białczan do września 1939 r., uczestnik czterech kolejnych Zjazdów Wychowanków w latach 1922 - 1928 - 1957 i 1968. Dzięki jego pomocy kilku białczan młodszej generacji znalazło przed II wojną światową zatrudnienie w Centralnym Okręgu Przemysłowym.

W latach trzydziestych bardzo aktywnie uczestniczył w pracach Koła Białczan, a następnie po jego reaktywowaniu w Odziale Zamiejscowym Koła w Warszawie *Józef Huczko* - adwokat, uczestnik i współorganizator Zjazdów Wychowanków w latach 1957 - 1968 - 1978 - 1988.

Po wojnie, w roku 1947 *Józef Huczko* i jego koledzy oraz *Józef Betley* (ostatni prezes Zarządu Koła Białczan w 1939 r.) wspólnie z *Ignacym Piotrowskim* usiłowali reaktywować Koło Białczan. Zebrawszy niezbędną ilość założycieli (10 osób) złożyli wniosek do Zarządu Miasta Warszawy o zarejestrowanie Koła Białczan. Decyzja Wydziału Społeczno-Politycznego Zarządu Miasta Warszawy z dnia 13.11.1948 r. była jednak odmowna, gdyż - jak podano w uzasadnieniu - „cele statutowe Koła Białczan są realizowane przez inne związki i stowarzyszenia już działające, przeto legalizację Koła Białczan należy uznać za zbędną”.

W późniejszych spotkaniach w mieszkaniu *prof. Piotrowskiego i mec. Huczko* wracano do sprawy reaktywowania Koła Białczan i podejmowano we właściwych urzędach nieoficjalne sondáže. Panu-

jący jednak wówczas klimat polityczny przekreślania wszystkiego co zwykło się nazywać tradycją, kazał czekać na sprzyjające czasy.

Jesienią 1956 r. zrodziła się wśród starszej generacji byłych wychowanków zamieszkałych w Warszawie myśl zorganizowania w Białej Podlaskiej Zjazdu Koleżeńkiego Wychowanków Szkół Bialskich dla uczczenia 330-tej rocznicy założenia Akademii Bialskiej i 70-tej rocznicy śmierci najwybitniejszego jej ucznia - J.I.Kraszewskiego.

Było to po pamiętnym „październiku” i dojściu do władzy Władysława Gomułki. Nastąpiła pewna „odwilż”, ale nikt nie był pewny czy ten stan potrwa odpowiednio długo. Dlatego wbrew tradycji postanowiono urządzić Zjazd nie w 1958 r., a o rok wcześniej.

Zjazd odbył się w dniach 14-15 września 1957 r. przy udziale ponad 700 osób. Podczas Zjazdu dokonano odsłonięcia tablicy pamiątkowej w Liceum J.I. Kraszewskiego i w Liceum E. Plater. Uczestnicy Zjazdu podjęli szereg uchwał, a między innymi uchwałę o reaktywowaniu Koła Bialczan z siedzibą w Białej Podlaskiej.

Komitet organizacyjny Zjazdu Koleżeńkiego, na czele którego stanął kol. *Stanisław Dobrzyński* wydał drukiem dwie broszury: „Z przeszłości Szkół Bialskich” oraz „III Zjazd Wychowanków Szkół Bialskich - przemówienia, sprawozdania i fotografie”.

Realizując uchwałę III Zjazdu Koleżeńkiego wystąpiono w dn. 12 maja 1958 r. do Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej oraz do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie z prośbą o zarejestrowanie stowarzyszenia pod nazwą „Kolo Bialczan”. Członków założycieli było 15-stu, a mianowicie: *Aniela Walewska, Eugeniusz Sacewicz, Stefania Potocka, Stefan Grodzicki, Janina Sobocińska, Wanda Leszczyńska, Leopold Chmielowiec, Janina Brzozowska, Anna Lesińska, Tadeusz Sudejko, Stanisław Dobrzyński, Stanisława Konieczna, Józef Sikorski, Kazimierz Rynfleisz i Maria Kowieska.*

W oparciu o przedwojenny statut określono cele Koła Bialczan, wśród których do najważniejszych należały:

- 1) Utrzymywanie łączności między członkami a młodzieżą Szkół Bialskich i z miejscowym społeczeństwem.
- 2) Koleżeńska samopomoc materialna.
- 3) Poglębianie i propagowanie wiedzy o ziemi bialskiej.

4) Roztaczanie opieki nad zabytkami i pamiątkami Białej i jej okolic oraz nad grobami profesorów i wychowanków Szkół Białskich.

Pismem z dnia 12 czerwca 1959 r. Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Białej Podlaskiej zezwoliło na działalność stowarzyszenia pod nazwą: Koło Białczan z siedzibą w Białej Podlaskiej.

Z kolei na nasz wniosek Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Lublinie decyzją z dnia 22 czerwca 1960 r. Nr S.W.A.S. 4/1/60 przerejestrowało Koło Białczan ze stowarzyszenia zwykłego na zarejestrowane i wpisało do rejestru pod nr 97.

Pierwsze Walne Zebranie Członków odbyło się w dniu 20 września 1959 r. przy udziale 67 osób. Wybrano na nim Zarząd, Komisję Rewizyjną i Sąd Koleżeński.

Skład pierwszego Zarządu Koła Białczan przedstawiał się następująco:

1.	<i>Aniela Walewka</i>	- prezes
2.	<i>Eugeniusz Sacewicz</i>	- wiceprezes
3.	<i>Anna Lesińska</i>	- wiceprezes
4.	<i>Stanisława Konieczna</i>	- sekretarz
5.	<i>Wanda Leszczyńska</i>	- skarbnik
6.	<i>Stefania Potocka</i>	- członek
7.	<i>Leopold Chmielowiec</i>	- członek
8.	<i>Stefan Grodzicki</i>	- członek
9.	<i>Józef Huczko</i>	- członek
10.	<i>Maria Koźmińska</i>	- członek
11.	<i>Piotr Korolczuk</i>	- członek.

Od tego momentu praca Koła Białczan nabrała rumieńców, a zastosowanie nowych form działalności przyczyniło się do dalszego rozwoju koła, którego celowości nikt już nie negował.

Wydarzeniem w życiu miasta i Szkół Białskich były zorganizowane w dniach 16-17 czerwca 1962 roku Dni Kraszewskiego z okazji 150-tej rocznicy urodzin wielkiego pisarza. Bogaty program, wspaniały korowód w strojach historycznych ulicami miasta z oddziałem konnym na czele przybył pod siedzibę Miejskiej Rady Narodowej, gdzie nasz kolega, *Stefan Grodzicki*, odczytał uroczyste ogłoszenie Dni Kraszewskiego napisane językiem czasów kiedy J.I. Kraszewski był uczniem Szkoły Białskiej. Była też wystawa poświęcona życiu i twórczości Józefa Ignacego Kraszewskiego, którą zwiedziły tysiące osób dorosłych i młodzieży z Białej Podlaskiej i

okolic. Zorganizowano również Zgaduj - Zgadulę pt. „Czy znasz książki J.I. Kraszewskiego”, prowadzoną przez redaktora „Życia Warszawy” - *Czesława Nowickiego* - naszego wychowanka.

Przed pomnikiem Kraszewskiego pięknie przemówił *dr Wacław Nartowski*, a podczas wieczornicy referat okolicznościowy pt. „Józef Ignacy Kraszewski i Biała Podlaska” wygłosił redaktor *Antoni Trepieński* - wybitny znawca twórczości Kraszewskiego. Przemawiał także *Jan Dębski*, b. marszałek Sejmu - aktualny Prezes Rady Nadzorczej Ludowej Spółdzielni Wydawniczej, z którą Koło Białczan było w stałym kontakcie. LSW pomogła nam w zorganizowaniu uroczystości.

Dni Kraszewskiego zostały zakończone inscenizacją powieści J.I. Kraszewskiego „Na bialskim zamku” w opracowaniu niezapomnianej *prof. Anieli Walewskiej* związanej uczuciowo i zawodowo ze Szkołami Bialskimi i Kołem Białczan, do którego wstąpiła w 1923 r. jako studentka filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim.

Rzecz jasna, że z czasem, w zmienionych warunkach ustrojowych i społecznych, musiał ulec zmianie profil działalności Koła Białczan. Trzeba przyznać, że w pierwszym okresie Koło Białczan miało charakter elitarny i skupiało w swoich szeregach tylko absolwentów Szkół Bialskich. Wachlarz zainteresowań Koła był ubogi i właściwie ograniczał się do utrzymywania łączności pomiędzy wychowankami a szkołą oraz z młodzieżą Szkół Bialskich.

Z czasem Koło Białczan stało się stowarzyszeniem zrzeszającym nie tylko absolwentów, ale i wychowanków, którzy nie kończyli nauki w Liceum Kraszewskiego czy Liceum E. Plater. Z biegiem czasu do Koła Białczan należeć mogli wszyscy których region bialski był bliski i chociaż nadal w Kole Białczan przeważali wychowankowie obu szkół, to jednak coraz częściej napływały zgłoszenia od ludzi nie związanych z Białą, którym odpowiadała nasza struktura i profil działalności.

Rozwój działalności Koła Białczan charakteryzują niektóre cyfry i tak:

- liczba członków z 73 w 1960 roku wzrosła do 135 w 1967, a w 1976 roku było nas już 185,
- zebrań Zarządu odbyło się w tym okresie 62, a Walnych Zebrań Członków było 9.

Do roku 1962 prezesem Zarządu była *prof. Aniela Walewska*, a od 1962 do 20 października 1977 roku funkcję tę pełnił radca prawny *Leopold Chmielowiec*. Za jego kadencji działalność Koła Białczan dynamicznie się rozwinęła na wielu odcinkach. Przede wszystkim uporządkowane zostały sprawy organizacyjne poprzez wprowadzenie w życie zasady, że wszystko o czym się mówi na zebraniach Zarządu czy na Walnych Zebraniach powinno być należycie udokumentowane. Poza księgą protokołów z zebrań założono dziennik podawczy, teczki korespondencji przychodzącej i wychodzącej, kartoteki członków, listy dotyczące wpłat składek członkowskich. Wydzielano do odrębnych teczek sprawy organizacyjne i dotyczące imprez kulturalnych, założono księgę pamiątkową ze Zjazdów Wychowanków oraz Kronikę obrazującą historię i działalność Koła Białczan od momentu jego założenia. Poza licznymi artykułami różnych osób, tematycznie związanych ze Szkołami Białskimi i miastem oraz regionem białskim, są w niej fotografie dotyczące organizowanych imprez, wycinki z prasy dokumentujące działalność Koła, obu Szkół Białskich i osób z nimi związanych. Jest też filmoteka z zestawem wszystkich filmów wykonanych z różnych imprez przeprowadzonych przez Koło Białczan.

W ramach łączności z młodzieżą Szkół Białskich organizowano w latach 1962-1978 stałe spotkania uczniów klas maturalnych z przedstawicielami różnych zawodów celem zapoznania młodzieży z ich specyfiką co ułatwiało wybór przyszłego kierunku studiów. Takich spotkań było łącznie 14. Mówiono o pracy architekta, urbanisty, ekonomisty, geografa, o studiach rolniczych, politechnicznych, o zawodzie lekarza i o zawodach prawniczych.

Zarząd koła Białczan utrzymywał w tych latach stałą łączność z Uniwersytetem Jagiellońskim, który ufundował w 1960 r. stypendium w wysokości 1000 zł dla najlepszego ucznia Liceum J.I. Kraszewskiego. Następnie Senat U.J. specjalnym pismem potwierdził swoją uchwałę, prosząc o nadsyłanie każdego roku nazwiska najlepszego maturzysty, bez przypominania o tym ze strony Uniwersytetu. Niezależnie od tego Senat Uniwersytetu Jagiellońskiego zapewnił najlepszym maturzystom Liceum J.I. Kraszewskiego prawo wstępu na dowolnie wybrany kierunek studiów bez egzaminu wstępnego. Niestety, jak dotąd nikt z tego przywileju nie skorzystał.

Za kadencji *Leopolda Chmielowca* na stanowisku prezesa Zarządu działalność Koła Białczan oparta była na uchwalanych corocznie

planach pracy i preliminarzach budżetowych, co znacznie ułatwiało wykonywanie zadań statutowych Koła.

Celem zachęcenia młodzieży do osiągania jak najlepszych wyników w nauce, Koło Bialczan nagradzało najlepszych uczniów obu Szkół Bialskich dwukrotnie w ciągu roku szkolnego. Początkowo były to nagrody rzeczowe, a w późniejszym okresie nagrody pieniężne.

Dla utrzymania więzi między członkami Koła były organizowane zabawy taneczne, bale sylwestrowe, spotkania towarzyskie przy czarnej kawie, wieczory literackie, spotkania ze znanymi w kraju wychowankami Szkół Bialskich oraz liczne wycieczki krajoznawcze po powiecie bialskim, a także dalsze jak np. do Wilanowa, Łańcuta, Leżajska, Kazimierza n/Wisłą, do Puław, Nałęczowa i do Warszawy.

Długoletnie doświadczenia wykazały, że organizowanie atrakcyjnych imprez kulturalnych czy krajoznawczych to najlepsza forma nawiązania więzi koleżeńskiej oraz doskonała propaganda Koła Bialczan.

Spore osiągnięcia ma Koło Bialczan na odcinku pogłębiania i propagowania wiedzy o ziemi podlaskiej. Zbieraliśmy pamiątki dotyczące regionu bialskiego, a między innymi fotografie, publikacje, różne materiały tematycznie związane z dawnym wyglądem miasta i okolic. Przygotowaliśmy do druku wydawnictwo albumowe pod roboczą nazwą „Biała Podlaska i okolice”. Całość obejmowała 70 stron maszynopisu i 100 fotografii. Niestety z braku środków i wydawcy materiały te nie zostały opublikowane, a pozostawione w szafie Liceum należącej do Koła Bialczan zaginęły częściowo wraz z innymi dokumentami i przedmiotami (między innymi posrebrzane gwoździe z nazwiskami kolegów stanowiących poczty sztandarowe Liceum J.I. Kraszewskiego w okresie międzywojennym aż do roku 1939. Miały być one wbite w drzewce sztandaru Szkoły ufundowanego przez uczestników IV Zjazdu Koleżeńskiego w 1968 r.)

Staraniem i nakładem Koła Bialczan zostały wydane następujące publikacje:

- 1) „Z przeszłości Szkół Bialskich”. Biała Podlaska 1957.
- 2) „III Zjazd Wychowanków Szkół Bialskich - przemówienia, fotografie, sprawozdania”. Biała Podlaska 1957.
- 3) „IV Zjazd Wychowanków Bialskich Liceów Ogólnokształcących 14 -15 września 1968 r.” Biała Podlaska 1968.

- 4) 50-lecie Stowarzyszenia Koła Bialezan 1922 - 21 IX - 1972
- 5) 150 Rocznica Urodzin J.I. Kraszewskiego 1812-1962
- 6) V Zjazd Koleżeńsi Wychowanków Szkół Bialskich 16-18 września 1978 r.

Mówiąc o naszej pracy dla Białej i regionu bialskiego nie można pominąć uroczystych obchodów Dni Białej Podlaskiej w 1966 roku, których byliśmy współorganizatorami i współrealizatorami. Impreza ta podobnie jak obchody 150 rocznicy urodzin J.I. Kraszewskiego organizowane w 1962 roku wypadły niezwykle okazale i wykraczały daleko poza granice powiatu. Spopularyzowały one nasze miasto, jak również Koło Bialezan o czym świadczyły liczne wywiady członków Koła z przedstawicielami prasy lubelskiej i Polskiego Radia.

Po bogatym w wydarzenia roku 1972, Zarząd Koła przystąpił do pracy w 1973 roku w składzie:

1. *Leopold Cmielowiec* - prezes
2. *Adam Ujma* - wiceprezes
3. *Jerzy Sroka* - wiceprezes
4. *Maria Ujma* - sekretarz
5. *Anna Golik* - zastępca sekretarza
6. *Zbigniew Walczak* - skarbnik
7. *Barbara Jarocka* - gł. księgowa
8. *Wacław Kononow* - członek
9. *Aniela Walewska* - członek
10. *Józef Huczko* - członek
11. *Mirosław Rudezyk* - członek
12. *Elżbieta Sucharzewska* - członek.

Zarząd w tym składzie pracował tylko kilka miesięcy. Już od czerwca 1973 r., na Walnym Zebraniu Członków wybrano Zarząd w powiększonym składzie, a mianowicie:

1. *Leopold Chmielowiec* - prezes
2. *Anna Ciesielczuk* - wiceprezes
3. *Józef Huczko* - wiceprezes
4. *Anna Lesińska* - sekretarz
5. *Maria Ujma* - zastępca sekretarza
6. *Bożena Rogala* - skarbnik
7. *Zbigniew Walczak* - zastępca skarbnika
8. *Jan Bilkiewicz* - członek
9. *Barbara Jarocka* - członek

10. *Wacław Kononow* - członek
11. *Marek Kuźmicki* - członek
12. *Stanisława Sarnačka* - członek
13. *Jerzy Sroka* - członek
14. *Adam Ujma* - członek.

Komisja Rewizyjna pracowała w składzie:

1. *Stanisław Biernacki*
2. *Jadwiga Martyniuk*
3. *Aniela Walewska*
4. *Elżbieta Sewastjaniuk*
5. *Jadwiga Szafrńska*.

Nowe władze Koła Białczan z rozmachem rozpoczęły pracę. Opracowano plan działalności i współpracy z AWF- Filią w Białej Podlaskiej. Przewidziano w nim powołanie sekcji problemowych, a mianowicie: propagandowo-wydawniczej, kultury języka, historyczno-muzealnej, turystyczno-krajoznawczej, do spraw młodzieży, współpracy ze środowiskiem zamiejscowym oraz sekcję teatralno-impresową. Wybrani członkowie Zarządu byli odpowiedzialni za prace poszczególnych sekcji.

Szczególnie atrakcyjne były zamierzenia sekcji propagandowo-wydawniczej. Miały się ukazać w prasie lokalnej i centralnej publikacje prac naukowych wykładowców AWF i własnych członków. Zaplanowano cykl odczytów i gawęd pt. „Wieczory podlaskie” na ciekawe tematy jak, np. „Biała i białczanie w legendach i przepowiedniach”, „Biała Podlaska - Podlaskie Ateny”, „Sławni i zasłużeni Białczanie”, a także spotkania z aktorami rodem z Podlasia, spotkania z ludźmi sztuki, kombatantami ruchu oporu oraz z kombatantami i żołnierzami Sił Zbrojnych na Zachodzie i Wschodzie.

Wiele tych spotkań doszło do skutku dzięki osobistemu zaangażowaniu *Jerzego Sroki*. Miejscowa prasa zamieściła jego artykuły z cyklu „Biała i białczanie w legendach i przypowieściach” oraz „Sławni i zasłużeni białczanie”.

Dobrze pracowała też sekcja turystyczno-krajoznawcza pod przewodnictwem *Wacława Kononowa*. W kwietniu i maju 1973 r. zorganizowano wycieczkę autokarową do muzeum w Romanowie, a następnie (też autokarową), „Szlakiem walk mieszkańców Podlasia a narodowe i społeczne wyzwolenie kraju”. W Romanowie przekazano na ręce Dyrektora tamtejszego Muzeum im. J.I. Kraszewskiego unikalną fotografię rodziny pisarza o wymiarach 40 x 25 cm oraz

fotografię Jana Kraszewskiego członka rodziny wielkiego pisarza, a ponadto 1 egzemplarz wydawnictwa „150 rocznica urodzin J.I. Kraszewskiego 1812-1962”. Jest to nieosiągalna dzisiaj publikacja w nakładzie zaledwie 14 egzemplarzy. Trasa drugiej wycieczki wiodła przez miejscowości: Grabarka, Łomazy, Studzianka, Piszczac, Zalesie, Terespol, Neple, Pratulin, Janów, Konstanyńów, Chotycze, Sarnaki, Biała Podlaska.

Jerzy Sroka opowiadał o walkach w tych miejscowościach partyzantów z Niemcami, a *Adolf Mironiuk* przedstawił historię tatarskiego cmentarza (mizaru) w Studziance. W Sarnakach w stylowym zajęździe odbyło się spotkanie z uczestnikiem miejscowego ruchu oporu *Józefem Kisielem*, który zapoznał zebranych z historią wydobycia pocisku rakiety V-2 wystrzelonej z niemieckiego poligonu doświadczalnego w miejscowości Blizna. Rakieta wpadła do Bugu w okolicy Sarnak, skąd została przetransportowana do Warszawy, a następnie do Londynu.

Bardzo udana była też impreza „Kulig podlaski” w Serpelicach połączona z ogniskiem, a następnie jazda późnym wieczorem z pochodniami saniami aż do Zabuża, zakończona kolacją w restauracji „Urocz”. W kuligu brało udział wielu wykładowców z AWF, z prorektorem *Erazmem Wasilewskim* na czele.

Zainteresowaniem cieszyła się też wycieczka pod hasłem „Nadbużańskim szlakiem”- od Kodnia aż do Serpelic, ze zwiedzaniem po drodze Nepli, Janowa i Konstanyńowa.

Do udanych można też zaliczyć zorganizowaną wspólnie z AWF zabawę karnawałową w marcu 1973 r. oraz sylwestrową 31.12. 1973 r., a także zabawę sylwestrową z 1976 r. w zajęździe w Sarnakach, której współorganizatorem był Wojewódzki Zarząd Gminnych Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Białej Podlaskiej.

Dobrze układała się współpraca ze środowiskami zamiejscowymi, a zwłaszcza lubelskim. Grupa studentów uczelni lubelskich była bardzo liczna i skupiała około 70 osób. Były one członkami Koła Białczan, a kol. *Mirosław Rudczyk* był członkiem Zarządu. Z ramienia Zarządu Koła Białczan współpracował z nimi *Adolf Mironiuk*. Akademicy z Lublina - studenci wydziału prawa, humanistycznego, farmacji, weterynarii, Akademii Medycznej i Wyższej Szkoły Inżynierskiej spotykali się regularnie w „Chatce Żaka” i mieli swój Zarząd, którego przewodniczącym był *Mirosław Rudczyk*, a w składzie Zarządu znajdowali się: *Janusz Rewucki*, *Wanda*

Makaruk, Jolanta Stepaniuk, Elżbieta Kuniewicz i Alicja Smarzewska. Studenci lubelscy założyli Oddział Zamiejscowy Koła Białczan, przyjęli jego statut i realizowali statutową działalność. Niestety po ukończeniu studiów w większości wyjechali z Lublina i działalność Oddziału Koła Białczan w 1974 r. upadła.

Natomiast podkreślić należy dynamiczną działalność Zamiejscowego Koła Białczan w Warszawie, tzw. Grupy Warszawskiej. Grupa ta od momentu jej założenia wykazywała stale prężność organizacyjną. Główna to zasługa kolegów *Józefa Huczko* i *Jana Bilkiewicza*. Ich zapał, pomysłowość i konsekwencja w działaniu doprowadziły do zmobilizowania dużego aktywu ludzi chętnych do pracy - społeczników. Przynależność do Zarządu Koła Zamiejscowego w Warszawie traktowali jako wyróżnienie i nigdy nie było kłopotów ze skompletowaniem Zarządu. Na organizowane co miesiąc spotkania przychodziło 30-50 osób. Zawsze były prelekcje na różne atrakcyjne tematy lub spotkania z ciekawymi ludźmi. Na trzech spotkaniach obecni byli delegaci Zarządu Koła Białczan z Białej Podlaskiej. Na jednym spotkaniu był nawet minister kultury i sztuki - *Włodzimierz Sokorski*. W innym spotkaniu uczestniczył przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej, *Ryszard Pyrka*, kustosz Muzeum w Białej Podlaskiej, *Anna Ciesieleczuk* oraz redaktor *Romuald Galiński*.

Po zmianach administracyjnych kraju, kiedy to Biała Podlaska stała się miastem wojewódzkim, koledzy z Warszawy opracowali szereg wniosków i poddali je pod rozagę miejscowych władz w celu skorzystania z ewentualnej pomocy białczan w załatwieniu różnych spraw na szczeblu centralnym. Z gotowymi materiałami - propozycjami przyjechali do Białej w październiku 1975 roku przedstawiciele Zarządu „Grupy Warszawskiej”: *Józef Huczko*, *Jan Bilkiewicz* i wspólnie z prezesem Zarządu Koła Białczan, *Leopoldem Chmielowcem*, przedłożyli wojewodzie białkopodlaskiemu, *Józefowi Pielu*, na piśmie propozycję współpracy. Następnie zostali przyjęci przez prezydenta miasta *Włodzimierza Remleina* i dyrektora Liceum J.I. Kraszewskiego *Jerzego Flisińskiego*. Działalnością „Grupy Warszawskiej” Koła Białczan zainteresował się *Józef Piel* i w lutym 1976 r.razem z prezydentem miasta, *Włodzimierzem Remleinem* przyjechał na spotkanie do Warszawy. Uczestniczył też w nim prezes Zarządu Koła Białczan, *Leopold Chmielowiec*. Na

zebranie przybyło ponad 70 osób. Przebieg spotkania nagrało Polskie Radio.

Wojewoda Białkopodlaski w godzinnym wystąpieniu naświetlił sytuację gospodarczą nowego województwa. Mówił o osiągnięciach Białej Podlaskiej i o województwie, o zamierzeniach na przyszłość i o trudnościach z jakimi boryka się miasto. W swoim wystąpieniu Prezydent Miasta skoncentrował się głównie na sprawach Białej Podlaskiej. W dyskusji zabrano głos 12 mówców. Całe spotkanie trwało cztery godziny. Rzeczywistość pokazała jak bardzo białezanie zamieszkali w Warszawie są zainteresowani sprawami miasta i województwa, jak chłoną każdą informację o ziemi, na której się urodzili i wychowali oraz o mieście, z którym czują się związani na zawsze.

Aktywna działalność Koła Zamiejscowego w Warszawie z biegiem lat malała z różnych względów. Wielu działaczy traciło zapał i chęć do pracy, by wreszcie z braku chętnych do objęcia funkcji przewodniczącego, a nawet członka Zarządu, zakończyć działalność.

Decyzja o rozwiązaniu Koła Zamiejscowego w Warszawie zapadła na ogólnym zebraniu w dniu 19 stycznia 1983 r.

W skład ostatniego Zarządu wchodził:

1. *Józef Teodoruk* - przewodniczący
2. *Stanisława Sarnačka* - zastępca przewodniczącego
3. *Janusz Wierzejski* - zastępca przewodniczącego
4. *Jan Bilkiewicz* - sekretarz
5. *Maria Czudowska* - skarbnik
6. *Józef Huczko* - członek
7. *Jan Makaruk* - członek
8. *Helena Kodejszko* - członek
9. *Mirosław Krzyszyński* - członek
10. *Leon Gaj* - członek
11. *Stefan Rossa* - członek.

„Grupa Warszawska” w ciągu kilku lat istnienia wniosła ogromny wkład w ożywienie działalności Koła Białezan, jego rozwój i wprowadzenie nowych form pracy w zmienionych warunkach politycznych i gospodarczych.

W wyniku interwencji naszych wychowanków zamieszkałych w Warszawie w sprawie przyspieszenia prac związanych z budową Szpitala Wojewódzkiego i Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Go-

spodarki Komunalnej w Białej Podlaskiej otrzymały one, podobnie jak Białskie Przedsiębiorstwo Budowlane, dodatkowy sprzęt.

Na skutek szybkiego wykonania orzeczenia geodezyjnego przez kolegę *Stefana Rossę* rozpoczęto wcześniej budowę Zakładów Sprzętu Oświetleniowego „Polam”.

Profesor *Mieczysław Chorąży* z Instytutu Onkologii w Gliwicach - nasz wychowanek - przyczynił się do wyposażenia pracowni fizyki w Liceum J.I. Kraszewskiego a także wyposażył szkołę w odczynniki do pracowni chemicznej.

Wielka szkoda, że nie ma już Koła Zamiejscowego w Warszawie, że nie ma już tam społeczników na miarę kolegów *Józefa Huczki* i *Jana Bilkiewicza*.

Trudny okres przeżywało Koło Bialczan w latach 1974-1976. Jego działalność osłabła. Nie pomogły coroczne zmiany w składach Zarządu. Koło Bialczan nie było dobrze notowane w Wydziale Spraw Wewnętrznych w KW PZPR. Kwestionowano cele działania, jego zasięg terytorialny, a przede wszystkim zbyt powiązanie działalności z Liceum J.I. Kraszewskiego i Liceum E. Plater oraz młodzieżą tych szkół.

Koło Bialczan było postrzegane jako stowarzyszenie elitarne, oderwane od miejscowego środowiska, miasta i regionu bialskiego, a ponadto zarzucano apolityczność członkom Zarządu Koła - prawie wszyscy byli bezpartyjni - co utrudniało statutową działalność w tamtych latach.

Opracowano więc nowy statut, który został zarejestrowany 28 stycznia 1975 r. w Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie pod numerem 97 na podstawie decyzji Wojewody NR. S. W. IX - 900/1/97/24/75.

Zasadnicza nowość w statucie to zmiana nazwy Koła. Od daty zarejestrowania stowarzyszenia obowiązywała nowa nazwa: „Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Bialskiej”, a ponadto ograniczono zasięg działalności Towarzystwa do dwóch województw tj. lubelskiego i warszawskiego, z możliwością tworzenia w tych województwach kół zamiejskowych.

Całkowicie zmienione zostały cele Towarzystwa. Działalność statutową nakierowano nie tylko na bialskie szkoły średnie i jej wychowanków, ale także na cały region bialskopodlaski. Głównym celem stało się pogłębianie i propagowanie wiedzy o ziemi bialskiej, z uwzględnieniem jej rozwoju społeczno-gospodarczego i

kulturalnego w ujęciu historycznym, współczesnym i perspektywicznym.

Za ważne zadanie uznano popieranie inicjatyw aktywu społecznego i gospodarczego Białej Podlaskiej, upowszechnianie tych inicjatyw oraz popularyzowanie dorobku Białej i województwa białskopodlaskiego.

Uznano też za celowe utrzymywanie łączności nie tylko ze szkołami, ale również z większymi zakładami pracy i ze społeczeństwem Białej Podlaskiej.

Pozostałe zadania z dawnego statutu w większości pozostawiono.

Wybrano też nowy Zarząd Towarzystwa w składzie:

1. <i>Leopold Chmielowiec</i>	- przewodniczący
2. <i>Zdzisław Turuk</i>	- zastępca przewodniczącego
3. <i>Adolf Mironiuk</i>	- zastępca przewodniczącego
4. <i>Zofia Suchora</i>	- sekretarz
5. <i>Stanisław Socha</i>	- zastępca sekretarza
6. <i>Janusz Sacharuk</i>	- skarbnik
7. <i>Bożena Rogala</i>	- zastępca skarbnika
8. <i>Marek Augustynik</i>	- członek
9. <i>Ryszard Cieśliński</i>	- członek
10. <i>Józef Huczko</i>	- członek
11. <i>Franciszek Jarmulowicz</i>	- członek
12. <i>Bolesław Kuziola</i>	- członek
13. <i>Ryszard Pyrka</i>	- członek
14. <i>Tadeusz Robak</i>	- członek
15. <i>Jerzy Sroka</i>	- członek.

Wzorem lat ubiegłych Zarząd opracował plan pracy uwzględniający założenia i cele nowego statutu, oraz preliminarz budżetowy. Niestety nie wszystkie plany zostały zrealizowane. Zmiana nazwy Koła Białczan i odgórne sterowanie pracami Zarządu wpłynęły niekorzystnie na dalszą działalność. Trzeba bowiem pamiętać, że kilka już pokoleń przywykło do tradycyjnej nazwy „Koło Białczan”, gdy tymczasem nazwa „Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Białskiej” i jego cele daleko odbiegały od pierwotnych zamierzeń założycieli Koła w 1922 r.

Intencją przewodnią było wówczas utrzymanie łączności ze szkołą i jej wychowankami oraz rodzinnym miastem, a także koleżeńska pomoc studiującym koleżankom i kolegom - zwłaszcza naj-

biedniejszym - potrzebującym materialnego wsparcia w różnych formach. Po reaktywowaniu Koła Bialczan w 1959 r. rozszerzono wprawdzie statutowe zadania i cele przez dodanie takich spraw jak: łączność z miejscowym społeczeństwem, pogłębianie wiedzy o regionie bialskim i roztaczanie opieki nad zabytkami i pamiątkami przeszłości Białej Podlaskiej, a także działalność kulturalną dla dobra miasta i regionu, ale w zmienionych warunkach były one już niewystarczające.

Dla większości członków nazwa „Kolo Bialczan” kojarzyła się zawsze ze szkołą i miastem ich młodości. Gdy spotkały się przypadkiem nieznanne sobie osoby i jedna z nich w rozmowie wymieniła „Kolo Bialczan” to zaraz było wiadomo, że pochodzi z Białej Podlaskiej i na pewno uczyła się w Liceum J.I. Kraszewskiego lub w Liceum E. Plater. ... a tu nagle „Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Bialskiej”... nie zawsze ta nazwa kojarzyła się z Białą Podlaską, a już na pewno nie z bialskimi szkołami. Trudno, ale bialczanie z natury są przyzwyczajeni do tradycji.

Jak niepopularna była nazwa stowarzyszenia świadczyć może dyskusja na Walnym Zgromadzeniu Członków Koła Bialczan w 1974 r. na ten właśnie temat. Zwłaszcza kontrowersyjne było określenie „Przyjaciół” czy „Miłośników” ostatecznie w głosowaniu upadło słowo „Miłośników”, jako że dla większości kojarzyło się ono z seksem i wybrano drugi wariant - „Przyjaciół”- jako ładniej brzmiące i stosowniejsze.

Należy zauważyć, że zmiana nazwy Koła wpłynęła negatywnie na dalsze prace całego Stowarzyszenia. Dała się odczuć jakaś apatia i zniechęcenie do dalszej pracy. Zarząd Towarzystwa nie mógł się przyzwyczaić do realizacji narzuconych zadań i do ingerencji w jego sprawy zarówno Komitetu Miejskiego jak i Powiatowego PZPR. Frekwencja na zebraniach malała, a efekty działalności były mizerne.

Pragnąc ożywić działalność Towarzystwa wybrano z członków Zarządu trzy sekcje, a mianowicie: propagandowo-wydawniczą, pod kierownictwem *Jerzego Sroki*, społeczno-kulturalną, której przewodniczył *Tadeusz Robak* i sekcję inicjatyw gospodarczych z *Ryszardem Pyrką* na czele.

Nie na wiele się to jednak zdało i marazm trwał nadal. Zarząd przestał się regularnie zbierać, członkowie przestali płacić składki i z reguły nie wykonywano rocznych planów pracy. Zanikła współpr-

ca z miejscowym AWF i z Towarzystwem Przyjaciół Nauk w Międzyrzeczu Podlaskim, oraz z miejscowymi zakładami pracy.

Niewątpliwie wpływ na ten stan rzeczy miało także planowane przez władze wojewódzkie połączenie wszystkich towarzystw regionalnych z całego województwa w jedno stowarzyszenie. Zarząd Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Białskiej nie widział możliwości dalszej pracy i wyczekiwał momentu kiedy będą znane dalsze losy towarzystw województwa białkopodlaskiego.

Ostatecznie w październiku 1976 r. powstało Podlaskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne z siedzibą w Białej Podlaskiej. Przewodniczącym Zarządu został nasz członek *Jerzy Barczyński*, a do Zarządu wybrano jeszcze dwu członków naszego Towarzystwa: *Ryszarda Pyrkę* i *Ryszarda Cieślińskiego*. Przewodniczącą Komisji Rewizyjnej nowego Towarzystwa została *Lidia Przesmycka* z dawnego Koła Białezan.

Należy nadmienić, że powstanie województwa białkopodlaskiego stworzyło wiele możliwości rozwoju Białej Podlaskiej - stolicy nowego województwa. Wzrosła ranga miasta i powstał przychylny klimat dla rozwoju naszego Towarzystwa. Wykorzystując tę okoliczność Zarząd podjął starania o częściową zmianę statutu - jednak bezskutecznie. W tym czasie istniała tendencja zawężania obszaru działania towarzystw regionalnych.

Wyjaśnić trzeba, że nasz projekt statutu został odrzucony i w niedługim czasie Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Białskiej działało tylko na obszarze miasta Biała Podlaska, oraz gmin: Janów Podlaski, Leśna Podlaska, Konstantynów, Rokitno, Zalesie, Kodeń, Tucznia, Piszczac, Łomazy, Sławatycze, Sosnówka, Wisznice, Podedwórze, a także w Warszawie.

W tym trudnym okresie byliśmy dobrze notowani tylko przez władze miasta. Miejska Rada Narodowa z okazji 500-lecia założenia miasta przyznała medale pamiątkowe „500-lecie założenia m. Biała Podlaska” członkom naszego Towarzystwa: *Anieli Walewskiej*, *Jerzemu Sroce* i *Leopoldowi Chmielowcowi*.

Doceniając aktywną działalność „Grupy Warszawskiej” Miejska Rada Narodowa w Białej Podlaskiej uhonorowała medalami pamiątkowymi 17 osób z Warszawy. Otrzymali je m.in. były dyrektor Liceum J.I. Kraszewskiego *Stanisław Damrosz*, była nauczycielka tegoż Liceum *Karolina Beylin* oraz wychowankowie Liceum J.I. Kraszewskiego: *Józef Huczko*, *Jan Bilkiewicz*, *Roman Klosowski*.

Ludwik Maciąg, Zbigniew Sajjan i znany aktor *Wacław Kowalski* - nie zapomniany *Pawlak* z filmu „Sami swoi”.

Po 15-letniej pracy na stanowisku prezesa Zarządu Koła Białczan i po zmianie nazwy na Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Białskiej - zrezygnował z tej zaszczytnej, ale i trudnej funkcji *Leopold Chmielowiec*.

Na walnym Zgromadzeniu w dniu 20.10.1977 r. został wybrany nowy Zarząd w składzie:

1. *Lidia Przesmycka* - prezes
2. *Adolf Mironiuk* - zastępca prezesa
3. *Marian Sobieszczuk* - zastępca prezesa
4. *Leopold Chmielowiec* - sekretarz
5. *Ewa Witkowska* - zastępca sekretarza
6. *Janusz Sacharuk* - skarbnik
7. *Stefania Potocka* - zastępca skarbnik
8. *Jerzy Flisiński* - członek
9. *Józefa Matyńkowska* - członek
10. *Ryszard Pyrka* - członek
11. *Janusz Jaszczuk* - członek
12. *Nadzieja Koślacz* - członek
13. *Tadeusz Robak* - członek.

Do Komisji Rewizyjnej wybrano - *Jadwigę Martyniuk, Elżbietę Sewastjaniuk, Danutę Zawistowską* i *Stanisławę Konieczną*. Kadencja nowego Zarządu zbiegła się z organizacją V Zjazdu Koleżeńckiego, w 350-tą rocznicę założenia Akademii Białskiej, która przypadła w 1978 r. oraz 60-tą rocznicę powstania Liceum E. Plater.

Zjazd odbył się w dnach 16-18 września 1978 r. Inicjatorami byli: dyrektor Liceum J.I. Kraszewskiego, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Białskiej oraz Podlaskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne.

Powołano Komitet Organizacyjny pod przewodnictwem dyrektora Liceum J.I. Kraszewskiego *Jerzego Flisińskiego*. Zastępcami byli *Leopold Chmielowiec* i *Lidia Przesmycka*, a sekretarzem *Józefa Matyńkowska*.

W Zjeździe wzięło udział około 850 osób - w tej liczbie było 5 osób z Anglii i po jednej z USA, Kanady, Nigerii i z Węgier.

Na ręce Komitetu Organizacyjnego wpłynęło 10 telegramów (w tym 2 z USA) i 21 listów (w tym 1 z Zairu, 1 z Algierii, Kanady oraz Szwecji).

O obchodach jubileuszowych podało informację Polskie Radio, a o 350-leciu Akademii Białskiej i Zjeździe Wychowanków pisała prasa krajowa, a mianowicie: „Przekrój”, „Perspektywy”, „Sztandar Ludu”, „Trybuna Ludu”, „Kamena”, „Życie Warszawy”, „Kurier Lubelski”, „Ekspres Wieczorny” i „Trybuna Zakładowa”.

Zdaniem uczestników Zjazdu obchody jubileuszowe były udane i dobrze zorganizowane.

Niestety poza zorganizowaniem Zjazdu Wychowanków i obchodów jubileuszowych w 1978 r. Zarząd nie prowadził działalności statutowej. W ciągu 3 lat odbyło się zaledwie kilka zebrań Zarządu i ani jedno Walne Zgromadzenie Członków.

Jednak po niemal 3-letniej przerwie zdołano zwołać Walne Zgromadzenie Członków na dzień 25 maja 1980 r., na którym wybrano nowy Zarząd Towarzystwa. Prezesem został *Marian Sobieszczuk*, a na zastępcę wybrano *Danutę Zawistowską* i *Ryszarda Pyrkę*. Sekretarzem został *Leopold Chmielowiec*. Na skarbnika wybrano *Janusza Sacharuka*, a na zastępcę *Stanisławę Cybulską*. Członkami zostali: *Marian Korczak*, *Tadeusz Robak*, *Jerzy Flisiński*, *Lidia Przesmycka*, *Nadzieja Koślacz* oraz *Józef Huczko* z Koła Zamiejscowego w Warszawie.

Walne Zgromadzenie zatwierdziło projekt nowego statutu. Zmiany dotyczyły wprowadzenia do nazwy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Białskiej dawnej nazwy „Kolo Bialezan” oraz rozszerzenia działalności na całe województwo białkopodlaskie z możliwością zakładania kół zamiejscowych w całym kraju. Przyjęto też zaproponowany przez *Leopolda Chmielowca* regulamin wewnętrzny Towarzystwa stanowiący podstawę do działalności kół zamiejscowych. Podniesiono też wysokość składek członkowskich z 2 zł do 10 zł miesięcznie, a od osób prawnych 500 zł rocznie.

Niestety działalność nowo wybranego Zarządu przypadła na bardzo trudny okres w życiu kraju, zapoczątkowane zmiany polityczne i gospodarcze, powstanie „Solidarności” i związane z tym ruchy społeczne i związkowe zmierzające do wprowadzenia radykalnych przemian ustrojowych, rozbudziły wielkie nadzieje Polaków na uzyskanie samodzielności i niepodległego bytu. Również i członkowie Koła Bialezan żyli w napięciu i oczekiwaniu na spełnienie tych nadziei. W rezultacie sprawy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Białskiej - Kolo Bialezan zeszły na dalszy plan.

Potem przyszedł „13 grudzień 1981 r.”, a za nim stan wojenny. Któż z nas myślał wtedy o Kole Białczan?

Stan przygnębienia trwał zbyt długo, ale wreszcie po kilku latach beczynności nastąpiło przebudzenie. Zbliżał się rok 1988, w którym przypadła 360 rocznica założenia Akademii Białskiej, a wraz z nią VI Zjazd Wychowanków. Nie mogli białczanie pominąć tego pięknego jubileuszu ... i tak zaczęło się nowe działanie, a był to już 1987 rok. Letarg trwał 7 lat.

W tym czasie pracownicy Urzędu Wojewódzkiego kilkakrotnie przeprowadzali kontrole naszego Towarzystwa. Oczywiście z braku działalności ocena pracy Zarządu była zawsze negatywna. Podkreślano w niej ogromne osiągnięcia Towarzystwa, ale w latach ubiegłych i za każdym razem zalecano zwołanie Walnego Zgromadzenia Członków.

Wreszcie w dniu 6 kwietnia 1987 roku odbyło się Walne Zgromadzenie, na którym po raz pierwszy w historii Koła Białczan sprawozdanie z działalności Zarządu zostało złożone ustnie, a Komisja Rewizyjna w ogóle nie sporządziła protokołu z kontroli, bo nie miała czego sprawdzać.

Przeprowadzono wybory. Prezesem został *Kazimierz Sucharzewski*, a jego zastępcami *Waldemar Godlewski* i *Roman Siekierka*, sekretarzem pozostał *Leopold Chmielowiec*, a zastępcą *Marian Korczak*. Na skarbnika została wybrana *Barbara Chilewicz*, a jej zastępcą *Mirosław Lubaszewski*. Członkami Zarządu zostali: *Józefa Matyńkowska*, *Jerzy Flisiński*, *Józef Klepacki*, *Radosław Cichocki*, *Andrzej Kasprzyk*, *Janusz Izbicki*. Do Komisji Rewizyjnej wybrani zostali: *Stanisław Marchowiecki*, *Lidia Przesmycka*, *Marian Sobieszczuk* i *Stanisława Cybulska*. Przewodniczącym Komisji został *Stanisław Marchowiecki*.

Nowy Zarząd z energią przystąpił wspólnie z Dyrekcjami Liceum J.I.Kraszewskiego i Liceum E. Płter do organizacji uroczystości jubileuszowych obu szkół i prac związanych z VI Zjazdem Wychowanków.

Powstał Komitet Organizacyjny w 28-osobowym składzie. Zatwierdzono plan pracy, który powierzono do realizacji 5-ciu komisjom problemowym. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego wybrano *Józefę Matyńkowską*.

Przygotowania do uroczystości jubileuszowych obu szkół i VI Zjazdu Wychowanków trwały przez okres 14 miesięcy. W tym cza-

się odbyły się 23 posiedzenia Zarządu Koła Bialezan w poszerzonym składzie.

Była to ogromna praca. Wielkie było zaangażowanie członków Komitetu Organizacyjnego, a zwłaszcza dyrektorów obu szkół - *Waldemara Godlewskiego* i *Zenona Borysewicza*.

W uroczystości wzięli udział przedstawiciele władz administracyjnych i politycznych województwa i miasta, przedstawiciele Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego, pełnomocnik Biskupa Siedleckiego czyli Podlaskiego, dziekan białskiej filii AWF oraz ponad 1000 wychowanków łącznie z nauczycielami i zaproszonymi gośćmi, a wśród nich delegacja nauczycieli ze szkoły średniej z Baranowicz.

Za wybitne zasługi w wychowaniu i nauczaniu udekorowano sztandar Liceum J.I. Kraszewskiego Krzyżem Kawalerskim Orderem Odrodzenia Polski.

Po wielkim wysiłku związanym z organizacją uroczystości jubileuszowych obu szkół i VI Zjazdu Wychowanków nastąpiła przerwa w działalności Koła Bialezan.

Dopiero 16 października 1991 r., tj. po upływie 3 lat od pamiętnego Zjazdu Wychowanków w 1988 r., z inicjatywy dyrektora J.I. Kraszewskiego, *Waldemara Godlewskiego*, odbyło się zebranie Zarządu „Koła Bialezan”

Dyrektor *Godlewski* wyraził zaniepokojenie z powodu osłabienia działalności Zarządu i wezwał do przedstawienia możliwości zmierzających do zaktywizowania Koła. W wyniku ożywionej dyskusji, mając na uwadze podniesienie roli samorządu terytorialnego postanowiono w odpowiedzi na apel prezydenta miasta *Mirosława Radeckiego* włączyć się w pracę dla rozwoju miasta w różnych formach.

Ustalono, że Zarząd Koła i jego członkowie winni brać aktywny udział w planach rozwoju miasta, powinni wskazywać kierunki rozwoju, jakie dziedziny życia gospodarczego winny mieć charakter priorytetowy, czy w pierwszym rzędzie preferować rolnictwo i związany z nim przemysł przetwórczy, czy też postawić na przemysł w oparciu o istniejące lub nowe zakłady pracy, czy też zająć się przede wszystkim handlem z uwzględnieniem handlu zagranicznego, który ma duże szanse rozwoju z uwagi na położenie geograficzne Białej Podlaskiej przy głównym szlaku komunikacyjnym Wschód-Zachód, a ponadto posiadającej czynny port lotniczy i wolne tereny pod zabudowę.

I tym razem jednak skończyło się na planach. Brak było konkretnych działań.

Wprawdzie odbyły się cztery posiedzenia Zarządu, ale omawiano na nich głównie sprawy związane z dokumentacją VI Zjazdu Wychowanków w 1988 r.

Dopiero na Walnym Zgromadzeniu Członków w marcu 1992 r. zaproponowano szereg konkretnych działań. W pierwszym rzędzie postanowiono zorganizować obchody 70 rocznicy powstania Koła Białezan. Opracowano plan pracy Zarządu, w którym między innymi ujęto współdziałanie z różnymi instytucjami i organizacjami na rzecz odnowy przyrody i zabytków, a także współdziałanie w organizowaniu regionalnych imprez kulturalnych oraz podjęcie działań mających na celu wydawanie periodyku o tematyce regionalnej.

Wybrano też nowy Zarząd i Komisję Rewizyjną. Przewodniczącym Zarządu został wybrany *Kazimierz Sucharzewski*, a jego zastępcą *Waldemar Godlewski*. Sekretarzem pozostał *Leopold Chmielowiec*, a skarbnikiem *Barbara Chilewicz*. Członkowie Zarządu to: *Zbigniew Kulakowski*, *Ryszard Suchora*, *Andrzej Kasprzyk*, *Jerzy Flisiński*, *Zdzisław Czech*, *Zdzisław Turuk*, *Wacław Kononow*, *Marian Sobieszczuk* i *Emma Cieślińska*.

Do Komisji Rewizyjnej wybrani zostali: *Józefa Matyńkowska*, *Lidia Przesmycka*, *Henryka Olesiejuk* i *Stanisław Marchowiecki*.

Nawiązując do przyjętej uchwały w sprawie zorganizowania obchodów 70-lecia Koła Białezan kol. *Leopold Chmielowiec* opracował materiały pod roboczą nazwą „70-lecie Koła Białezan”, które po uzupełnieniu wybranymi fotografiami miały być wydane drukiem przez kol. *Jerzego Flisińskiego* w podległej mu Bibliotece Wojewódzkiej, której jest dyrektorem. Ostatecznie do wydania nie doszło, a następnie ustalono ażeby praca obejmowała działalność Koła Białezan od 1922 do września 1997 roku. Będzie to zatem monografia Koła Białezan pt. „75 lat Koła Białezan”.

Z inicjatywy kol. *Józefa Huezki* - b. przewodniczącego Oddziału Zamiejscowego Koła Białezan w Warszawie i przy pomocy dyrektora Liceum J.I Kraszewskiego *Waldemara Godlewskiego* sfinalizowana została akcja wykonania tablicy pamiątkowej, obejmującej 108 nazwisk wychowanków i wychowawców obu szkół białskich poległych i zamordowanych w czasie II wojny światowej.

Marmurowa tablica została wmurowana w Izbie Pamięci znajdującej się w Liceum J.I. Kraszewskiego, a jej odsłonięcie nastąpiło w dniu 19 marca 1993 r. podczas uroczystości Patrona Szkoły przez ministra edukacji narodowej *prof. Zdobysława Flisowskiego* - wychowanka tego Liceum.

W czasie odsłonięcia tablicy przemówienie wygłosił minister edukacji narodowej *prof. Flisowski* oraz inicjator i współrealizator tablicy, *Józef Huczko*.

W dalszej części uroczystości z przemówieniem do młodzieży wystąpił w imieniu Koła Białczan *Leopold Chmielowiec*.

Realizując założenia pierwszego statutu Koła Białczan absolwent Liceum J.I. Kraszewskiego *Bolesław Jedliczko* - pilot, uczestnik walk w bitwie nad Anglią, jako pierwszy założył Fundację, której celem jest pomoc materialna biednym studentom, absolwentom Liceum J.I. Kraszewskiego oraz starszym wychowawcom - emerytom, żyjącym w trudnych warunkach.

Kapitał Fundacji z początkowym wkładem 15.000.000 zł może być powiększony. Wybrano Zarząd Fundacji i Radę Nadzorczą. Fundacja jest zarejestrowana w sądzie.

Staraniem kol. *Jerzego Flisińskiego* będzie wydana monografia Liceum J.I. Kraszewskiego obejmująca lata 1628-1978. Zapowiedział też kontynuowanie tzw. „Biblioteczki Białskiej” zapoczątkowanej przez byłego dyrektora Liceum J.I. Kraszewskiego, *dr Wacława Nartowskiego*. Rozpoczęte są też przez niego prace związane z 500-leciem Białej Podlaskiej. Opracowany jest już I okres nazwany „Biała Radziwiłłowska”.

Niestety, z powodu notorycznej absencji na zebraniach większości członków Zarządu trudno było realizować plan pracy w ograniczonym do 3-4 osób składzie i ponownie zaprzestano działalności.

W tej sytuacji kolejne posiedzenie Zarządu zostało zwołane dopiero w lutym 1996 r. z inicjatywy dyrektora Liceum J.I. Kraszewskiego, *Waldemera Godlewskiego*.

Na Walnym Zgromadzeniu Członków w dniu 19 czerwca 1996 r. wybrano nowy Zarząd i Komisję Rewizyjną. Zarząd Koła Białczan aktualnie stanowią:

1. *Waldemar Godlewski* - prezes
2. *Kazimierz Sucharzewski* - zastępca prezesa
3. *Leopold Chmielowiec* - sekretarz
4. *Halina Adameczyk* - księgową

5. *Barbara Chilewicz* - skarbnik
6. *Janusz Bystrzyński* - członek
7. *Waldemar Malesa* - członek
8. *Wojciech Leszczyński* - członek
9. *Marian Sobieszczuk* - członek
10. *Andrzej Kasprzyk* - członek
11. *Zbigniew Żurek* - członek.

Komisja Rewizyjna ukonstytuowała się jak niżej:

1. *Danuta Zawistowska* - przewodnicząca
2. *Lidia Przesmycka* - członek
3. *Wacław Kononow* - członek.

W czasie ożywionej dyskusji ustalono, że uaktywnienie działalności Koła Białezan jest konieczne i możliwe przede wszystkim we współpracy z władzami miasta. Sprawa ta powinna stać się przedmiotem odrębnego spotkania i rozmowy z Prezydentem Miasta i znaleźć wspólne obszary, w których moglibyśmy mieć swój wkład dla dobra i rozwoju miasta.

Należy też wznowić współpracę z organizacjami społecznymi i kulturalnymi oraz instytucjami z terenu miasta i województwa.

W dalszym ciągu należy utrzymywać stałą więź z obu szkołami i uczącą się w nich młodzieżą, a także z wychowankami tych szkół w formach określonych w statucie. Pierwszoplanową rzeczą dla prowadzenia działalności statutowej Koła są fundusze. Sprawa płacenia składek członkowskich jest bardzo ważna. Tymczasem obecnie tylko nieliczni regulują należności. Jest to niedopuszczalne i sprzeczne z obowiązującym statutem.

Za sprawę priorytetową uznano organizację VII Zjazdu Wychowanków w 1998 r. związanego z uroczystościami jubileuszowymi 370 rocznicy założenia Akademii Białskiej - obecnego Liceum J.I. Kraszewskiego i 80 rocznicy powstania Liceum E. Plater.

Realizując uchwały Walnego Zgromadzenia Członków Zarząd przystąpił w pierwszym rzędzie do prac związanych ze Zjazdem Wychowanków we wrześniu 1998 r. Do października 1997 r. odbyły się już cztery zebrania Zarządu w poszerzonym składzie. Dotychczasowe prace wskazują na to, że obie uroczystości jubileuszowe i związany z nimi VII Zjazd Wychowanków będą zaliczone do najbardziej udanych.

Wierzimy, że tak będzie.

Post scriptum

Przedstawiona historia Koła Białczan tylko w niewielkim stopniu obejmuje jego działalność w trzech umownych okresach:

- pierwszy to lata międzywojenne, od września 1922 do września 1939 r.,
- drugi, obejmujący lata 1947-1989, to czasy PRL,
- trzeci to czas po odzyskaniu pełnej suwerenności w 1989 r. do września 1997 r.

Najtrudniejszy okres przypadł na lata 1947-1988. W zmienionych warunkach ustrojowych i politycznych, w czasach walki z wartościami cenionymi w okresie międzywojennym - takimi jak tradycja, patriotyzm, przywiązanie do szkoły, nauczycieli i rodzinnego miasta - prześladowano ludzi, którzy te wartości reprezentowali.

Naciski ze strony Komitetu Powiatowego PZPR zmierzające do upolitycznienia Zarządu Koła Białczan znacznie utrudniały jego prace, gdyż składał się on przeważnie z osób bezpartyjnych. Bezpartyjna była *prof. Aniela Walewska* - pierwszy prezes Zarządu po reaktywowaniu Koła Białczan do 1962 r., bezpartyjny był także jej następca *Leopold Chmielowiec*, który wytrwał na stanowisku prezesa Zarządu przez pełne 15-lat od 1962 r. do października 1977 r.

Pomimo tych trudności należy podkreślić, że największe osiągnięcia Koła Białczan i najbardziej wydajna praca Zarządu przypadła właśnie na ten najtrudniejszy okres. Na pewno jest to zasługą wymienionych prezesów Zarządu Koła. Oni to pomimo negatywnego stosunku do Koła, a nawet nacisku ze strony KP PZPR, nie ułękli się i w miarę sił i umiejętności w bardzo trudnych warunkach wykonywali ofiarnie statutowe zadania Koła Białczan.

Szczególnie trudne były lata 1968-1970 związane z IV Zjazdem Wychowanków we wrześniu 1968 roku. Swoje przeżycia i represje jakie go dotknęły po Zjeździe szczegółowo opisał ówczesny prezes Zarządu *Leopold Chmielowiec* w Kronice Koła Białczan w artykule „Kulisy IV Zjazdu Koleżeńkiego Wychowanków Szkół Białskich 1968”

W opracowaniu wykorzystano artykuły - publikacje:

- Józef Huczko:*
1. III Zjazd Wychowanków Szkół Białskich 1957
 2. 50 lecie Koła Bialezan
 3. IV Zjazd Wychowanków Białskich Szkół 1968
- Aniela Walewska:*
1. IV Zjazd Wychowanków Białskich Szkół 1968
- Jerzy Sroka:*
1. 50 lecie Koła Bialezan
 2. IV Zjazd Wychowanków Białskich Szkół 1968.

Ponadto Kronikę i archiwalne dokumenty Koła Bialezan.

Dyrektor gimnazjum D. W. Nartowski przemawia z trybuny przed odsłonięciem tablicy ku czci Ks. Krzysztofa Wilskiego, założyciela szkoły w 300 rocznicę jej założenia. Rok 1928.

Tłum przy odsłonięciu pomnika J. I. Kraszewskiego w 1928 r., w tle budynki gimnazjum.

Przedstawiciele władz na chwilę przed odsłonięciem pomnika
J. I. Kraszewskiego w 1928 r. Od lewej: Dziekan Uniwersytetu Jagiellońskiego
Profesor Sobieski Waclaw, Kurator Lubelskiego Okręgu Szkolnego Pieracki,
Literat Kazimierz Bartoszewicz z Krakowa, Biskup Diecezji Siedleckiej
ks. Henryk Przeździecki.

Uczestnicy zjazdu II liceum
w 1928 r. przed kościołem

PREZESI KOŁA BIALCZAN

Leopold Chmielowiec
29.X.1962 - 20.X.1977 r.

Lidia Przesmycka
20.X.1977 - 25.V.1980 r.

Marian Sobieszczuk
25.V.1980 - 6.IV.1987 r.

Kazimierz Sucharzewski
6.IV.1987 - 19.VI.1996 r.

Waldemar Godlewski
od 19.VI.1996 r.

I Zjazd Koleżeńcki Szkół Białskich wrzesień 1928 rok.

Bał Akademicki w Białej Podlaskiej 6.I.1935 r.
Sala I LO im. J. I. Kraszewskiego

Przed pomnikiem J. I. Kraszewskiego przemawia dyrektor I LO im. J. I. Kraszewskiego dr Wacław Nartowski, po lewej stronie inspektor oświaty Bronisław Sęczyk (1968 r.)

Dyr. F. Buszek i profesor fizyki F. Zdanowski.
Wycieczka do Janowa Podlaskiego 1968 r.

Przemawia dyrektor II LO im. E. Plater Wł. Bownik podczas
IV Zjazdu Koleżeńskiego 1968 r.

Sala obrad IV Zjazdu Koleżeńskiego 1968 r.

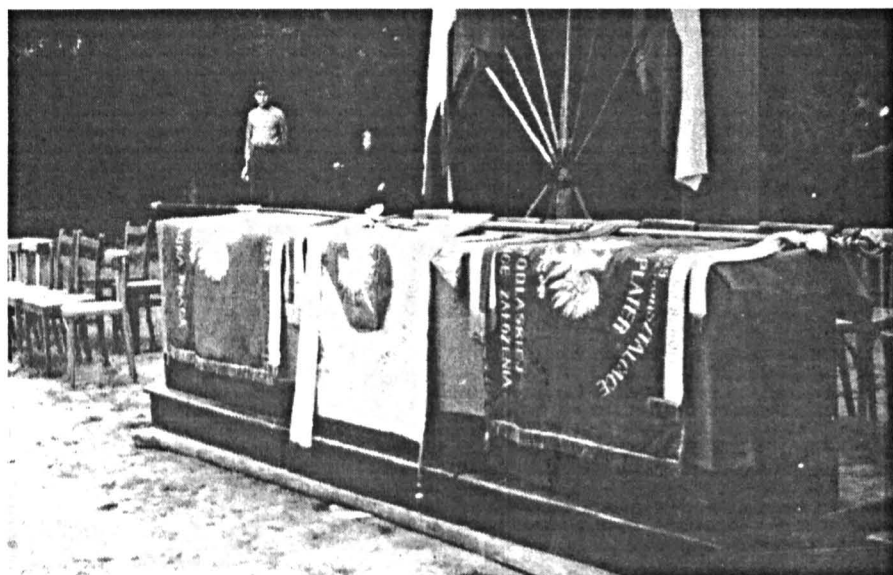

IV Zjazd Koleżeński - przemawia adwokat Józef Huczko, Przewodniczący oddziału zamiejscowego Koła Białczan w Warszawie - 1968 r.
 Pierwszy z prawej - Adam Lewicki - najstarszy uczestnik zjazdu (uczestnik strajku szkolnego w 1905 r.), założyciel i długoletni członek Zarządu Koła Białczan w Warszawie.

Sala obrad IV Zjazdu Koleżeńskiego 1968 r.

Sztandary Białskich Szkół ufundowane przez Koło Białczan.
Wrzesień 1968 r.

V Zjazd Koleżeński 1978 r. - ślubowanie klas pierwszych

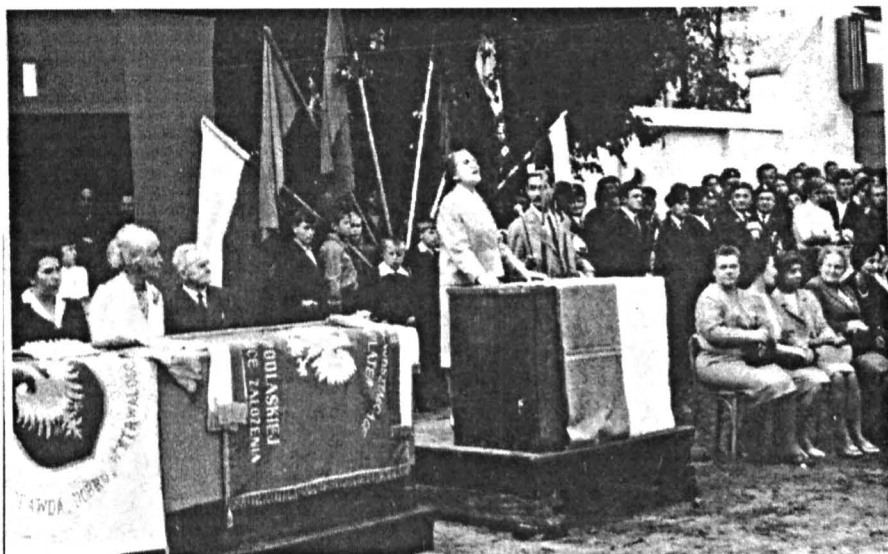

Komitet organizacyjny V Zjazdu Koleżeńskiego 1978 r.
 W pełnym składzie od lewej: J. Flisiński, W. Szewczuk, M. Sobieszczuk,
 J. Izbicki, B. Jarocka, M. Korczak, K. Sucharzewski, Haliburda,
 Kulakowski, J. Jaszczuk, Robak.

Medal pamiątkowy V Zjazdu Koleżeńskiego - 1978 r.

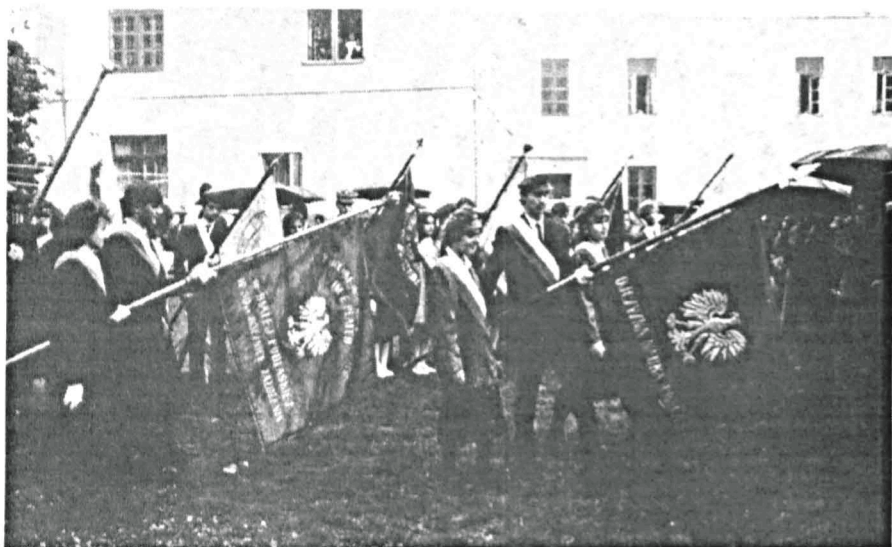

V Zjazd Koleżeński otwiera profesor Aniela Walewska
1978 r.

Komitet Organizacyjny VI Zjazdu Koleżeńskiego - wrzesień 1988 r.

Poczty sztandarowe podczas przemarszu na dziedzińcu
I LO im. J. I. Kraszewskiego - 1988 r. VI Zjazd Koleżeński.

Dziedziniec II LO im. E. Plater - wmurowanie tablicy pamiątkowej - VI Zjazd
Koleżeński 1988 r. Przemawiała najstarsza wychowanka II LO E. Plater -
maturzystka z 1925 r. pani Anna Kaznowska, po lewej dyrektor II liceum
Zenon Borysewicz, po prawej Prezes Koła Białczan K. Sucharzewski.

Dekoracja sztandaru I LO im. J. I. Kraszewskiego Orderem - Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Dekoruje I Sekretarz KW PZPR Józef Oleksy - 1988 r.

BIALSKOPODLASKIE

Mały region wielkich możliwości

Województwo białkopodlaskie liczy 309 tysięcy mieszkańców i zajmuje obszar około 5 tys. km². Położone jest przy wschodniej granicy Polski, na styku dwóch systemów kolejowych: europejskiego i rosyjskiego. Bezpośrednio sąsiaduje z Białorusią. Przez teren województwa przebiegają transkontynentalne szlaki komunikacyjne: droga E -30 i linia kolejowa E-20 tworzące główny europejski korytarz komunikacyjny Wschód- Zachód. W przyszłości przebiegać będzie tędy również autostrada A-2.

Główną szansą na szybki rozwój gospodarczy regionu jest wykorzystanie sprzyjającego położenia do obsługi wymiany handlowej między Unią Europejską a krajami Wspólnoty Niepodległych Państw i Dalekiego Wschodu. Tym właśnie celom służą mają projekty i inwestycje realizowane w naszym regionie, określane łącznym mianem Centrum Transportowo - Gospodarczego. Podstawą do jego utworzenia są istniejące obiekty i infrastruktura transportowo- celna, do których należy zaliczyć: kolejowy port przeładunkowy w Małaszewiczach, lotnisko w Białej Podlaskiej i Wolny Obszar Celny w Małaszewiczach. Oprócz tego realizowane są nowe inwestycje. Przykładem jest Terminal Samochodowy w Koroszczynie, który zapewni sprawną obsługę granicznego ruchu towarowego. W fazie projektu jest Wschodnie Centrum Agrokosportu.

Centrum transportowo - gospodarcze jest koncepcją otwartą. Liczymy na inwestorów polskich i zagranicznych, którzy chcieliby uzupełnić ten kompleks przedsięwzięć swoimi projektami i inwestycjami.

Władze województwa podejmują starania, by potencjalnym inwestorom zapewnić jak najlepsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej w naszym regionie. Dążą między innymi do wsparcia koncepcji centrum poprzez projekt utworzenia **specjalnej sfery ekonomicznej**.

Ważną zaletą naszego regionu jest nie zniszczone przez przemysł środowisko naturalne. W województwie białkopodlaskim znajdują się obszary o istotnych walorach turystycznych i rekreacyjnych. Są to: dolina Bugu i Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie. Międzynarodową sławą cieszy się stadnina koni arabskich w Janowie Podlaskim.

Warunki przyrodniczo- glebowe, czyste powietrze i duża podaż siły roboczej na wsi umożliwiają rozwój produkcji zdrowej żywności, która staje się coraz bardziej poszukiwanym towarem w Polsce i poza jej granicami.

Główne atuty województwa białkopodlaskiego to:

- * przygraniczne położenie z Białorusią a więc także z rosyjskim obszarem celnym,
- * korytarz komunikacyjny wschód-zachód,
- * istniejąca i tworzona infrastruktura celna, transportowa i logistyczna.

**Wydział Rozwoju Gospodarczego
Urzędu Wojewódzkiego w Białej Podlaskiej
ul. Brzeska 41,
tel/fax (083) 343-62-13**

VII
Chm

MAPA GOSPODARCZA

Województwa białkopodlaskiego

